

Кійко С.В., Рубанець Т.В. Неологізми-конверсиви в англійській військово-політичній сфері. *Theoretical foundations of philology, pedagogy and psychology with the conditions in wartime*: Collective monograph. Institute of professional development. Bratislava (Slovakia): Inst. of Prof. Development, 2022. Pp. 115-132. ISBN 978-80-974150-3-7

КОНВЕРСИВИ-НЕОЛОГІЗМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ

Доктор філологічних наук, професор **Світлана Кійко**

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Факультет іноземних мов

ORCID 0000-0003-4964-7043

e-mail: s.kiyko@chnu.edu.ua

Кандидат філологічних наук, асистент **Тетяна Рубанець**

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Факультет іноземних мов

ORCID 0000-0003-3217-0330

e-mail: t.rubanets@chnu.edu.ua

Вступ

Сучасний рівень розвитку суспільства, розширення ділових і культурних зв'язків із зарубіжними країнами, політична і військова підтримка України з боку США і Великобританії вимагає осмислення нових слів і реалій англійської мови. Вирішального значення при цьому набуває розуміння неологізмів, які з'являються в мові, в тому числі в результаті конверсії. У житті безперервно відбуваються зміни, які людина осмислює в ході своєї практичної діяльності і для позначення яких виникають нові концепти як елементи свідомості, абсолютно автономні від мови. Вони, природно, вимагають свого вираження за допомогою мови, де слово відображає зміни в структурі знання про позначається і зберігає частково досвід попередніх поколінь. Не викликає сумнівів, що межі мови розширюються найбільш інтенсивно саме в сфері словникового складу

мови, що приводить до утворення неологізмів. Н. В. Васильєва визначає неологізми як „слова і вирази, поява яких в мові зумовлена потребою в найменуванні нових реалій і в позначенні нових понять (загальнономовні й узуальні неологізми), а також потребою в нових виразних засобах (індивідуально-авторські неологізми, контекстні неологізми, оказіоналізми)” [1, с. 348].

Дотримуючись когнітивних поглядів на природу мови, вважаємо, що світ відбивається безпосередньо не в мові, а у свідомості, яка закріплює, фіксує, кодує це відображення в концептуальних знаках. Картина світу, змальована людиною в уяві, „феномен більш складний, ніж мовна картина світу” [2, с. 142], це не дзеркальне відображення світу, а саме картина світу, тобто інтерпретація світобачення, акт світорозуміння [3, с. 21], яка може бути уподібнена до географічної карти, на яку нанесені держави і міста, населені пункти та області, цілі регіони [1, с. 171]. Тим не менше, та частина концептуального світу людини, яка прив’язана до мови і переломлена через мовні форми, представляє для лінгвістів величезний інтерес, оскільки вивчення мови є непрямим вивченням пізнання [4, с. 259]. Перетворення картини світу, які фіксуються на лінгвістичній карті, можуть мати абсолютно різні форми і різні способи поповнення словникового складу певної мови, яка постійно розвивається. Зіткнувшись з новими явищами, реаліями навколишнього світу, набуваючи життєвого досвіду, розвиваючи нові ідеї, людина відчуває необхідність в нових словах для того, щоб описати все це. Внаслідок цього в мові з’являються нові слова або нові значення слів.

Нова форма, природно, фокусує увагу слухача в більшій мірі, ніж вже відома. Проте, в синтаксичних і семантичних інноваціях присутній гіпотетичний домисел, що спонукає слухача до інтелектуального і емоційного зусилля, тобто до креативності. Таким чином, семантичні інновації, будучи слабкими неологізмами з погляду зовнішньої форми, є досить сильними з погляду внутрішньої форми, оскільки сильно впливають на партнера по комунікації [5, с. 38]. Вживання в мовленні нового слова створює інтелектуальну напругу, за допомогою якої слухач (читач) втягується в спільний когнітивний простір. Неологізми

змушують слухача подумати про можливе, часто незвичне, значення слова, створюючи тим самим когнітивний стимул спілкування.

У дослідженні ми розглядаємо неологізми-конверсиви військово-політичної сфери середини ХХ – початку ХХІ століть, в тому числі okazіоналізми як неологізми одноразового вживання, що виникають в конкретному тексті або акті мовлення. Будучи індивідуально-авторськими, okazіоналізми, як правило, виконують художню функцію і слугують цікавим матеріалом для розгляду й аналізу.

Презентація результатів дослідження

I. Соціально-економічні передумови виникнення неологізмів-конверсивів.

Згідно тріади, що існує в класичній риторичі, будь-яке нове слово виникає внаслідок однієї з трьох причин: 1) необхідності назвати речі, які досі не мали назви; 2) прагнення до більшої виразності; 3) потребою в красі, тобто в естетичному задоволенні від мовлення [6, с. 420-422]. Можна припустити, що конверсиви-неологізми виникають у мові відповідно до цих трьох наведених причин.

Питання про те, скільки часу нове слово залишається неологізмом, не має однозначної відповіді. Значну роль тут відіграє частота вживання слова: чим воно частотніше, тим швидше воно втрачає конотацію новизни. Новими словами лексикологи і лексикографи вважають одиниці, які з'являються в мові пізніше певної часової межі, прийнятої за вихідну. Кожен дослідник неологізмів по-своєму вирішує, який часовий рубіж взяти за основу. Одні виходять із загального уявлення, що шістдесяті роки стали новою ерою в західному суспільстві, як Дж. Грін у „Словнику нових слів” [7], і розглядають період з 60-х років дотепер. Інші розглядають неологізми останніх десятиків років, починаючи з 1986 року, як Дж. Ейто у „Словнику нових слів англійської мови” [8]. Як зазначає В. І. Заботкіна, суспільна мовна свідомість реагує на слово як на нове протягом кількох років. Однак з погляду людини, для якої англійська мова не є рідною, і для людей, що живуть за межами англійськомовних країн, 20-річний період є тим часовим відрізком, протягом якого певні слова не встигають втратити для них свою

новизну [9, с. 14]. До того ж цей часовий період дозволяє наочно простежити динаміку входження неологізму в суспільство і в мовну систему.

Поділяючи погляди В. І. Заботкіної про часовий відрізок сприйняття слова як неологізму, ми виокремлюємо 50-70-ті роки як відображення життя людини середини ХХ ст. Цей період відзначений колосальними змінами в суспільстві внаслідок Другої світової війни, швидкого післявоєнного економічного розвитку, а також величезного стрибка в суспільному і науково-технічному прогресі в світовому масштабі. Характеризуючи початок ХХІ ст. як період, який ознаменувався черговим стрибком у розвитку суспільства, ми виокремлюємо 2000-2020-ті роки як епоху розвинутих комп'ютерних технологій і глобальних катаклізмів, з якими зіткнулася сучасна людина.

Для дослідження відібрано 358 прикладів конверсивів-неологізмів військово-політичної тематики зі словників неологізмів „The Facts on File Dictionary of New Words” [10], „The Morrow Book of New Words: 8500 Terms Not Yet in Standard Dictionaries” [11], в яких представлені неологізми-конверсиви 1950-1970-х років, а також The Oxford Dictionary of New Words: A popular guide to words in the news [12] і Webster’s New World Dictionary of American English [13], які наводять неологізми-конверсиви початку ХХІ ст. Основним методом їх аналізу є семантична інтерпретація з елементами когнітивно-дискурсивного аналізу. У роботі ми виокремлюємо два часових періоди.

Початок першого періоду, а саме 50-ті роки, було обрано не випадково. Друга світова війна, яка охопила низку держав світу, в тому числі й англійські країни, істотно вплинула на їх повоєнний розвиток і, відповідно, на мову. 50-70-ті роки ХХ-го ст. – це значний період життя людства, насичений найрізноманітнішими суспільно-політичними подіями, які знайшли відображення в англійській мові.

2000-2020-ті роки є сучасним етапом нашого життя. Зараз як ніколи отримали широкий розвиток новітні комп'ютерні технології, надзвичайні відкриття зроблені в галузі науки, що вплинуло на військово-політичну сферу. Особливий інтерес викликає у людей політична сторона нашого життя, що знайшло своє

відображення в мовній картині світу. Саме порівняльний аналіз нових слів, утворених способом конверсії, в рамках когнітивно-дискурсивного дослідження, наочно відображає картину світу людини, ті глобальні і разом з тим щоденні зміни, що відбулися за цей час у військово-політичній сфері життя.

II. Конверсиви другої половини XX – початку XXI століть у політичній сфері

Політика, яка завжди була невід’ємною частиною життя людини, саме в останні десятиліття внесла значний вклад у поповнення словникового запасу сучасної англійської мови. Тут можна говорити не тільки про те, що політика стала для багатьох людей улюбленою темою розмов при зустрічі або по телефону, але ще й про те, наскільки нечесною, корумпованою стає ця сфера життя суспільства, наскільки допустимі всі засоби для досягнення політичних цілей і задоволення амбіцій. Наведемо на підтвердження цього кілька прикладів.

Іменник *massage* „масаж” утворений за конверсією від відповідного дієслова *to massage* „масажувати, робити масаж” досить давно. Наприкінці 60-х років зафіксовано нове вживання цього дієслова як фінансового і політичного терміна, який означає „змінити / підмінити офіційні цифри або інформацію таким чином, щоб вони виглядали в кращому світлі”, наприклад: *Talbot would stay behind the desk massaging the figures if necessary, Mr. Nobody to my Sunshine Superman* [7, с. 161]. У цьому прикладі ми, з одного боку, можемо уявити собі процес масажу, а з іншого боку можна провести паралель з українським словом „втирати”, яке на сленгу означає „обманювати”, що власне і спостерігаємо в значенні англійського конвертованого дієслова *to massage*.

Дієслово *to doorstep* конвертувалося від складної основи іменника *doorstep*, утвореного ще на початку минулого століття у значенні „сходинок ганку”. У 60-х роках дієслово *to doorstep* мало значення „вести спостереження за входом в будинок (за сходами ганку) відомої людини, наділеної владою, з метою отримати цікаву заяву або матеріал для статті” [11]. У 70-ті роки це дієслово стали активно вживати засоби масової інформації, оскільки до цього часу журна-

лісти, котрі збирають конфіденційну інформацію, почали вельми безцеремонно втручатися в особисте життя відомих людей, щоб надрукувати про них якусь історію. Подібна поведінка журналістів піддавалося сильній критиці, як-от: *The newspaper contacted his grandmother to trace his present address and later doorstepped him at his home* (Daily Express, April 1974). Через кілька років у дієслова *to doorstep* з'являється ще одне значення, тепер уже пов'язане з політичною стороною життя. У цьому значенні дієслово *to doorstep* стає неперехідним і означає „збирати голоси на підтримку того чи іншого політика, переходячи від одного будинку до іншого, розмовляючи з виборцями на сходах їхніх будинків”, як-от: *Hard News will doorstep editors and reporters, if necessary to get a reply* (Daily Express, June 1978).

Розглянемо далі дієслово *to porkbarrel*, конвертоване від складного іменника *porkbarrel* „бочка з салом, годівниця; захід, що проводиться урядом для завоювання популярності”. Спочатку метафора відносить нас до Державного Казначейства (Міністерства фінансів США), яке розглядалося як джерело, з якого так само легко вибити грошові субсидії, як витягнути шматок солоної свинини з бочки, де вона була засолена. Це значення з'явилося тоді, коли такого роду субсидії, контракти стали фактично хабарями в обмін на кількість голосів виборців. Тоді виникло дієслово *to pork-barrel* зі значенням „застосовувати частину урядових грошей в обмін на отримання політичної підтримки”, як-от: *As it turns out, even in the absence of actual earmarks, members of Congress have still found ways to pork-barrel pet projects and services with narrow benefits* (The Economist, January 2017). Наявне ще одне значення дієслова *to pork-barrel*, яке логічно випливає з попереднього, а саме – „переймати практику такої поведінки”, як-от: *A combination of congressionally-directed health research programs within the Department of Defense will pork-barrel the country \$278.7 million this fiscal year* (The Economist, January 2017).

Іменник *bimbo*, наявний в англійській мові вже більше 100 років (за даними словника Merriam-Webster's, перша письмова фіксація цього іменника датована 1918 роком: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/bimbo>), особливо вжива-

ний в американському варіанті англійської мови. Він запозичений в англійську мову з італійської, де означає „маленька дитина”. Першим значенням цього слова в англійській мові було зневажливе позначення молодої людини – „хлопець, батяр”; потім воно набуває нового відтінку і позначає „людину, обмежену інтелектуально, але привабливу сексуально”. Далі це значення звужується і вживається лише стосовно особи жіночого роду – „молода жінка, яка мала роман чи зв’язок з публічною або популярною людиною, і потім повідомляє деталі цього зв’язку пресі”. У цьому значенні слово набуло короткочасної популярності влітку 1978 року, коли в одному судовому процесі були задіяні молоді дівчата, які винаймали одну квартиру на двох. Одна з них висунула звинувачення проти іншої в тому, що та вкрала її щоденники, де були сенсаційні описи її сексуальних відносин з низкою чоловіків, серед яких були відомі особи. Суд присяжних не прийняв сторону позивачки, і вона програла справу. У 1978 зареєстроване дієслово *to bimbo*, конвертоване від іменника *bimbo*, яке набуло значення „повідомляти пресі деталі заборонених законом сексуальних відносин з особами, відомими широкому загалу”, як-от: *It was Gary Hart who first got properly bimboed* (The Guardian, September 1978).

Цікавий також приклад з конвертованим дієсловом *to politic*. На перший погляд видається, що воно має безпосереднє відношення до політики чи розмов про політику. Проте, проаналізувавши контекст і значення прикметника *politic*, від якого, ймовірно, утворене це дієслово (а не від іменника *politics* „політика”), ситуація видається дещо складнішою. Прикметник *politic* має такі значення: „1. а) розсудливий, далекоглядний; б) спритний, розважливий; 2. вигідний, політичний”. Конвертоване дієслово *to politic* набуває опосередковано пов’язаного з політикою значення, тобто йдеться про політичний крок, який, як правило, є вигідним, добре продуманим, як-от: *She (the Circuit Clerk) wouldn't dare miss opportunity ... to put faces with names, to shake hands, to politic, to enjoy a brief moment in the spotlight of her most notorious trial yet* (Grisham, The Testament, с. 23). Дієслово *to politic* має в цьому контексті значення „зробити тонко продуманий, далекоглядний хід”.

Велику частину часу сучасна людина проводить на роботі. Необхідність виразити багато аспектів, пов'язаних з нею, сприяє появі низки конверсивів. Людина, як правило, працює в колективі, часто в групі або в команді. Іменник *team* „команда, бригада, група” дає життя новому дієслову *to team*, яке набуло значення „об'єднуватися, працювати спільно, в команді; об'єднувати сили”. Майже таке ж значення має це дієслово і в поєднанні з прийменником *up* – *to team up* „приєднуватися до когось з метою виконати певну роботу”, причому зауважимо, що об'єднуватися можуть як окремі люди, так і цілі колективи, як-от: *The Journal has teamed up with Miller Homes to offer one lucky reader and their guest the chance to rub shoulders with the celebrities at the BBC Good Homes show at Birmingham's NEC* (The Journal, December 1973); *Elton teamed up Eric Clapton to wow thousands at a Wembley rock concert* (New Musical Express, September 2008).

Дієслово *to office*, конвертоване від іменника *office* „офіс” в американській англійській має відповідне значення „працювати в офісі”, як-от: *People say „Where do you office?” Or „I office in 42 'nd Street”* (Daily Express, September 1977). Негативне відношення до цього слова висловив Дж. Сеймур, провідний консультант з комп'ютерів: „*The English language is being murdered by people in the computer industry. The "technobabble" included words such as analysation instead of analysis, portation instead of transport. One of the worst examples is the use of the word "office" as a verb*” (Англійська мова перебуває на стадії вбивства людьми з комп'ютерної індустрії. Це включає вживання таких слів, як *analysation* замість *analysis*, *portation* замість *transport*. Один з найбільш жахливих прикладів – вживання слова *office* у функції дієслова). У цьому випадку йдеться не стільки про словотвірні процеси, які активно використовуються на сучасному етапі розвитку мови, скільки про морально-етичну сторону питання. Легкість утворення нових слів і їх реальне щоденне вживання розглядаються як негативний процес, хоча, на наш погляд, наведене вище вказує на загальний швидкий ритм життя людини, на сучасні тенденції розвитку англійської мови, які вимагають саме легкого й активного використання конверсії.

Негативна конотація в неологізмів-конверсивів суспільно-політичної сфери проявляється досить часто. Так, іменник *daisy-chain* „вінок (з ромашок)” спочатку набуває на фінансовому жаргоні нового значення „низка покупців, які концентрують увагу на певному предметі, товарі, щоб в кінці штучним чином підняти його ціну”. Дієслово *to daisy-chain*, конвертоване від цього нового значення іменника і зафіксоване вперше в 1955 році, в свою чергу, має значення „штучно піднімати (ціни)”, як-от: *The corporate business partners use stock market attrition that, the companies claim, makes it easy to daisy-chain their services* (The Economist, May 1966).

Іменник *networking* зараз вже досить міцно увійшов у британську англійську. Серед тих, хто вперше почав вживати це слово, були феміністки. Вони прагнули, щоб жінки, які відчувають себе ізольовано, могли об’єднатися разом для вирішення спільних проблем. Дієслово *to network*, конвертоване від іменника *network* „сітка, мережа”, набуло ще одного нового значення „встановлювати мережу контактів з людьми, що займаються подібним бізнесом для обміну інформацією”, як-от: *Consultant surgeon Margaret Ghilchik is a member of various societies which specialise in her area of interest, breast cancer. She also meets people through being on hospital committees. But you can also network with clients and associates in a semi-formal setting* (Independent on Sunday, June 2007).

Аналіз дієслово *to stiff* свідчить про те, що воно утворилося не від прикметника, а від іменника *stiff*, який є розмовним позначенням слова *труп*. Цей іменник, у свою чергу, конвертувався від прикметника *stiff* зі значенням „твердий, холодний”, що повністю відповідає опису небіжчика. Можна припустити, що дієслово *to stiff* означає „затвердіти; померти”. Насправді ж це дієслово вживається на сленгу у переносному значенні „зазнати фіаско; бути комерційним провалом”. Воно найчастіше трапляється в сфері театру і кіно, наприклад, стосовно невдалої постановки: *I’ve had singles that stiffed* (She, July 1978).

Дієслово *to zero (out)* конвертувалося від іменника *zero* „нуль, ніщо” і набуло у сполученні з прийменником *out* значення „спустошувати; не платити податки”, яке є сучасною інтерпретацією цього нуля або „нічого”, як-от: *It’s the number of*

times we zero out our bank account each year to make ends meet (The Economist, December 1974); *The separate fund will be an internal fund to facilitate the recording of expenditures during a fiscal period and will zero out at the end of the fiscal period* (The Economist, September 1977).

Необхідність скорочувати кількість робочих місць знайшла своє відображення в дієслові *to downsize*, конвертованому від складної основи іменника з прийменником *down + size*, як-от: *Downsizing is today the buzz word of a securities industry which only a year ago hummed to the tune of golden hellos, golden handcuffs and golden parachutes* (The Guardian, January 1979). Одне зі значень прийменника *down* – „зменшувати”, а іменник *size* означає „розмір”; звідси *down + size* означатиме „зменшувати в розмірі”. У цьому конкретному випадку уточнюється, що зменшувати в розмірі, а саме кількість робочих місць. Звідси нове значення конверсива *to downsize* – „скорочувати кількість робочих місць”.

Дієслово *to boss*, утворене від іменника *boss* „начальник”, з суто ділової сфери перейшло в розмовну англійську мову, набувши при цьому негативного відтінку – „віддавати вказівки, накази, часто не маючи на те особливого права, вищого становища”, як-от: *I just go in twice a week and act like a big shot, bossing everyone around and coming up with brilliant ideas* (Parsons, Man and Boy, с. 185).

З розвитком реклами працівники офісів стали отримувати велику кількість рекламних листів і проспектів, які часто, не читаючи, викидали на смітник. У словнику неологізмів зафіксоване дієслово *to bin*, утворене від іменника *bin*, яке має значення „викинути в кошик для сміття”, як-от: *This is assuming that 95 people out of every 100 people you mail do absolutely nothing with this opportunity and bin this packet* (The Economist, October 2002). Цікаво відзначити, що з початку 2000-х років значення дієслова *to bin* поширюється також і на військову сферу, де цей конверсив має значення „знімати з озброєння певні системи, використані в бойових діях і визнані незадовільними або невідповідними”.

III. Конверсиви другої половини XX – початку XXI століть у військовій сфері

Військова лексика займає значну частину мовного простору, оскільки війни, на жаль, супроводжують життя людини протягом всієї історії людства. ХХ століття не стало винятком, воно додало до світової історії багато жорстоких, кривавих сторінок. Дві наймогутніші англomовні держави – США і Великобританія – не залишилися осторонь. Розглядаючи життя людей у 50-70-х роках, насамперед варто згадати Другу світову війну. Напад Японії на Перл-Харбор у грудні 1941 року став початком війни Японії як союзника фашистської Німеччини проти США і Великобританії. У 1964-65 роках США вдалися до прямої агресії проти в'єтнамського народу і ввели в Південний В'єтнам війська. Хоча це вторгнення було невдалим і в 1973 році було підписано Паризьку угоду про припинення війни, ця сторінка життя США не могла не відбитися в мові, зокрема через появу нових слів. Варто також згадати війну в Перській затоці, війну проти Іраку, військові дії в Югославії, протистояння режиму Асада у Сирії і низку інших військових акцій, в яких взяли США активну участь у 90-х і 2000-х роках минулого століття.

Протягом війни відбувалося активне виробництво і застосування зброї, яка могло б знищити ворога. Так, при бомбардуванні використовували різні види бомб, що знайшло своє відображення в дієсловах, утворених способом конверсії. Значна частина дієслів є похідними від іменників зі складними основами, головною складовою яких є безпосередньо саме іменник *bomb* „бомба”, а друга частина основи визначає різні типи бомб. Так, дієслово *to cluster-bomb* є конверсивом від іменника *cluster-bomb* „касетна бомба”. При більш ретельному семантичному аналізі звертає на себе увагу елемент *cluster* „пучок, група”, тобто цей тип бомби передбачає групу чогось: саме спеціальні касети одноразового і багаторазового використання слугують контейнером для дрібних осколкових авіабомб. Не менш важливим є і те, що осколкові авіабомби мають масивний корпус, з якого під час вибуху утворюється велика кількість (або група) уламків; ці бомби застосовують для ураження уламками живої сили, артилерії, автотранспорту тощо. Відзначимо, що цей тип бомб використовували США у війні у В'єтнамі в 60-х роках. Це були дрібні бомби круглої форми з уламками у вигляді сталевих кульок, які розкида-

ються вибухом, як-от: *The weapons have been identified as USA-made RBK-250 cluster bomb dispensers and AO-1SCh fragmentation bomblets. They were dropped by planes to cluster-bombs the rebels* (The Guardian, June 1968). Використання кластерних бомб зафіксоване також і в 2012-2015 роках при бомбардуванні Сирії, що зумовлює подальше вживання конверсива *to cluster-bomb*, як-от: *Human Rights Watch has accused the Syrian government to cluster-bomb the civilian areas in its fight against rebels. They explode in the air delivering hundreds of submunitions over an area roughly the size of a football field* (The Guardian, June 2015).

Наведемо ще один приклад з дієсловом *to fire-bomb* „застосовувати запальні бомби”. Цей приклад можна розглядати двояко: з одного боку можна стверджувати, що дієслово *to fire-bomb* конвертоване від іменника *fire-bomb* „запальна бомба”. З іншого боку, при більш ретельному аналізі значення цього слова на перше місце виступає елемент *fire* „вогонь”, який наочно вказує на наявність вогню при цьому типі вибуху. Іншими словами, запальні бомби застосовуються для створення пожеж та ураження вогнем живої сили і техніки на полі бою і в місцях скупчення, як-от: *And I know it wasn't appropriate to firebomb all trucks and sheds* (The Guardian, October 2014).

Запальні бомби містять тверді піротехнічні частки й органічні горючі речовини, загущені спеціальними розчинами. Як загусник в запальних авіабомбах, що виробляються у США, широко використовується напалм. Звідси ще один різновид бомб – напалмові бомби (*a napalm bomb*), якими авіація США бомбардувала мирне населення у війнах в Кореї і у В'єтнамі. Цей іменник перейшов способом конверсії в дієслово *to napalm*, що означає „застосовувати напалмові бомби”, як-от: *If you're too peaceful a person to napalm an enemy village, where there are women and children, I'm going to find that out* (The Guardian, June 1964).

Більш пізніми винаходами були атомні і водневі бомби. Англійські іменники на їх позначення також утворюють дієслова за конверсією. Так, від іменника *atom-bomb* „атомна бомба” утворилося дієслово *to atom-bomb* „скидати атомні бомби”; від іменника *H-bomb* „воднева бомба” походить дієслово *to H-bomb*

„скидати водневі бомби”, як-от: *You could to atom-bomb a city, and 30 years later it's surviving* (The Guardian, February 1962); *They don't tell you this in civil defense class – but I've been reading this book, "On The Beach" – and to H-bomb means to blast radius 10 miles wide* (The Observer, July 1957).

Частина дієслів зі схожими основами відображає тактику ведення бойових дій. Так, дієслово *to dive-bomb*, конвертоване від складної основи *dive + bomb*, де *dive* означає „стрибок, занурення” або у військовій термінології „пікірування”, а іменник *bomb* має значення „бомба”. У значенні конверсива *to dive-bomb* відображена траєкторія польоту бомби, а саме різкий рух вниз, що нагадує рух водолаза або пікіруючого предмета, тобто конверсив *to dive-bomb* означає „бомбардувати, направляючи снаряд різко вниз” або „бомбардувати з пікірування”, як-от: *Jundallah claimed responsibility to drive-bomb the settlement that killed your brother* (The Washington Post, Mai 2012).

Розглянемо перший елемент *glide* вихідної складної основи конвертованого дієслова *to glide-bomb*. Основне значення іменника *glide* – „ковзання”, тому напрям руху бомби буде, очевидно, як у планера. Разом з тим візьмемо до уваги значення іменника *glide-bomb* „планувальна бомба; літак-снаряд”, звідки виводимо значення дієслова *to glide-bomb* „бомбити за допомогою літака-снаряда”, як-от: *It has been described as a 120 kg smart weapon, which is capable to glide-bomb the engaging targets with high precision up to a range of 100 km* (The Guardian, September 1974).

У наведених нижче конвертованих дієсловах відображені способи ведення військових операцій. Дієслово *to dog-fight* з маркуванням *військове, розмовне* „вести повітряний бій” конвертоване від іменника *dog-fight* „повітряний бій”. Свого значення іменник *dog-fight* набув, мабуть, за аналогією з організованим боєм собак, і це порівняння було запозичено льотчиками для опису тих битв, які відбуваються в повітрі, що потім знайшло відображення і в значенні цього конвертованого дієслова, як-от: *During World War II he was good at dog-fighting. All his friends told me this* (Coveney, Maggie Smith, с. 205).

Низка дієслів цієї семантичної групи утворена за конверсією від складних основ іменників, першим елементом яких є іменник *air* „повітря”. З одного боку логічно припустити, що дії, позначені цими конверсивами, пов’язані з повітрям. З іншого боку, важливим є той факт, яку саме роль відіграє повітря при певній дії. Так, дієслово *to air-bomb*, конвертоване від іменників „повітря” і *bomb* „бомба”, означає „підривати бомби в повітрі; бомбити з повітря”, тобто наголошується, де підривати або звідки скидати снаряди, а саме з повітря, як-от: *Russia began to air-bomb the north-western Syria against opponents of President Bashar al-Assad in late September* (The Washington Post, October 2012). При встановленні значення дієслова *to air-drop* ключовими є також обидва елементи складної основи, тобто важливо, що мова йде про викидання чогось, оскільки *to drop* означає „кидати, скидати”. Крім цього, важливо наголосити, куди скидати певні вантажі або предмети, – в повітря, оскільки перший елемент складної основи *air* означає „повітря”. Звідси можна зробити висновок, що конвертоване дієслово *to air-drop* набуло значення „скидати вантаж (спорядження, листівки) в повітря з літака; десантувати з повітря”, як-от: *Satellite imagery and reports from the ground in Syria show how Moscow has rethought its military investment in Syria and air-drops equipments for state military forces* (The Washington Post, April 2014). Дієслово *to air-lift* конвертоване від складного іменника *air-lift* „повітряний міст, перекидання повітрям; люди або вантаж, який перекидають повітряним шляхом” і набуло відповідного значення „перекидати повітрям (війська, вантажі)”, як-от: *We expected them to air-drop on Monday 23, but there was nothing that day* (The Washington Post, August 2013).

Цікаво відзначити, що на початку 2000-х років конвертоване дієслово *to bomb* набуло низки значень, зовсім не пов’язаних з веденням військових дій. Одним з нових значень цього дієслова стало „зазнати поразки, невдачі, несхвалення аудиторії”. У цьому випадку втрата глядацьких симпатій порівнюється з втратами, руйнуваннями, які є результатами бомбардувань, як-от: *It will be not the first show to seem great in Philadelphia and then to bomb in New York* (The Washington Post, July 2001).

Дієслово *to lease-lend* конвертоване від складної основи іменника *lend-lease*, який в американському варіанті англійської мови позначає „лендліз, передачу в борг або в оренду (озброєння, продовольства тощо)”. Це дієслово набуло значення „постачати військове спорядження в іноземну державу”, як-от: *During the operations, the U.S. lease-lended \$50 million of military equipment to the Allies with approximately \$11 million sent to the Soviet Union alone* (The Washington Post, January 2016).

Дієслово *to ditch*, конвертоване від іменника *ditch* „рів, канал, канава”, має значення „зробити вимушену посадку на воду”, що пов’язане з військовими діями і вживається професіоналами у військовій сфері. На сленгу дієслово *to ditch* набуває ще одне значення „угробити, розбити” (літак, іншу військову техніку). Очевидно, на значення вплинув той факт, що не будь-який літак (або інші види техніки) можна успішно приземлити на воду, і, відповідно, така техніка постраждає або навіть розіб’ється, як-от: *Duncan concluded that the North American B-25 and his crew would have to ditch in the shark infested China Sea* (The Washington Post, June 1957). Цікавий ще один приклад конверсива *to ditch*: *Don’t you remember? she said. It’s me – Gladys. It was 56 years ago. You ran off. You ditched me for Hitler* (Take a Break Monthly, January 2005). Конвертоване дієслово *to ditch* в останньому реченні означає „кидати, залишати кого-небудь”, наприклад, свою кохану. У цій історії двоє молодих людей покохали одне одного і збиралися одружитися, але почалася війна, і хлопець пішов на фронт, не сказавши при цьому ні слова своїй дівчині. Через 56 років вони випадково зустрічаються в кафе, жінка похилого віку впізнає свого колишнього коханого і нагадує йому про себе, обурюючись, що він кинув її заради Гітлера. Таким чином, згадка імені фашистського лідера не безпосередньо, а опосередковано пов’язує значення дієслова *to ditch* з військовими діями.

Дієслово *to jar* конвертоване наприкінці 50-х років від скороченої основи іменника *Japanese*. Іменник *jar* є зневажливим позначенням японця або японки а в американському сленгу має також значення „засідка; раптовий напад”. Конверсив *to jar* набув значення „нападати раптово, із засідки”, що, очевидно,

відображає японську тактику ведення військових операцій, як-от: *Facing an oil embargo by the United States as well as dwindling domestic reserves, the government decided to execute a plan developed by the military branch largely led by Osami Nagano to zap the naval base in Hawaii* (The Washington Post, July 1955).

Висновки

Конверсія як спосіб словотвору, при якому нове слово утворюється без будь-яких словотвірних засобів, характерна для англійської мови, де умови для конверсії максимально сприятливі. Конверсія є не тільки одним із способів поповнення словникового складу мови, а й засобом відображення концептуальної картини світу англосовного суспільства на певному історичному зрізі. Порівняльний аналіз неологізмів-конверсивів військово-політичної сфери двох окреслених вище часових періодів показує, що конверсиви-неологізми – це своєрідне віддзеркалення розвитку людини в суспільстві і розвитку того суспільства, в якому вона живе, відображення тих глобальних проблем, з якими людина зіткнулася в другій половині ХХ ст. і на початку ХХІ ст.

Конверсиви-неологізми виникають у мові внаслідок необхідності назвати речі, які досі не мали назви, прагнення до більшої виразності. Зіткнувшись з новими явищами, реаліями навколишнього світу, набуваючи життєвого досвіду, розвиваючи нові ідеї, людина відчуває необхідність в нових словах для того, щоб описати все це.

Наше дослідження 358-ми неологізмів-конверсивів з двох часових зрізів показало, що їх поява залежить від досліджуваної галузі (див. табл. 1):

Таблиця 1

Частота появи неологізмів-конверсивів у різних часових періодах

Галузь	1950-70 роки	2000-2020 роки	Разом
Військова справа	164	60	224
Політика і соціальна сфера	88	46	134
Разом	252	106	358

Неологізми-конверсиви на позначення військової справи і політики відчутно переважають у 50-70-ті роки минулого століття. Передбачаємо, що військове вторгнення росії в Україну, розв'язана путіним війна проти українського народу і політична, військова і гуманітарна допомога США і Великобританії стане поштовхом для появи нових неологізмів у військово-політичній сфері.

Результати проведеного дослідження наочно показують, що конверсія є не тільки широко розповсюдженим засобом заповнення мовних лакун на сучасному етапі розвитку англійської мови, а й засобом відображення сучасної концептуальної картини світу англомовного суспільства.

Список використаних джерел:

1. **Краткий словарь лингвистических терминов** (2003) / Н. В. Васильева, В.А. Виноградов, А. М. Шахнарович. 2. изд., доп. М.: Рус. яз. 213 с.
Kratkiy slovar' lingvisticheskikh terminov [A Brief Dictionary of Linguistic Terms] / N. V. Vasil'yeva, V.A. Vinogradov, A. M. Shakhnarovich. 2. izd., dop. M.: Rus. yaz., 2003. 213 s. [In Russian]
2. **Кубрякова, Е. С.** (1991) Лексикон и современные проблемы его изучения. *Картина мира: лексикон и текст (на материале английского языка)*: Сб. науч. тр. МГЛУ. Вып. 375. М.: Изд-во МГЛУ. С. 4–11.
Kubryakova, Ye. S. (1991) Leksikon i sovremennyye problemy yego izucheniya. *Kartina mira: leksikon i tekst (na materiale angliyskogo yazyka)* [Lexicon and modern problems of its study. Picture of the world: lexicon and text (on the material of the English language)]: Sb. nauch. tr. MGLU. Vyp. 375. M.: Izd-vo MGLU. S. 4–11. [In Russian]
3. **Постовалова, В.И.** (1998) Картина мира в жизнедеятельности человека. *Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира*. М.: Наука. С. 8-69.
Postovalova, V.I. (1998) *Kartina mira v zhiznedeyatel'nosti cheloveka. Rol' chelovecheskogo faktora v yazyke: Yazyk i kartina mira* [Picture of the world in

human life. The role of the human factor in language: Language and picture of the world]. M.: Nauka. S. 8-69. [In Russian]

4. **Harman, G.** (1988) Cognitive science? *The making of cognitive science: Essays in honor of George A. Miller*. Ed. by W.E. Hirst. Cambridge: Cambridge University Press, 1988. P. 258–267.
5. **Заботкина, В.И.** (1991) Семантика и прагматика нового слова (на материале английского языка). Автореф. дис. ... доктора филологических наук: 10.02.04 «Германские языки». Москва: МГУ. 53 с.
Zabotkina, V.I. (1991) Semantika i pragmatika novogo slova (na materiale angliyskogo yazyka) [Semantics and pragmatics of a new word (on the material of the English language)] Avtoref. dis. ... doktora filologicheskikh nauk: 10.02.04 «Germanskiye yazyki». Moskva: MGU. 53 s.
6. **Ward, J.** (1967) Four essays upon the English language. London: 1758. English linguistics, 1500- 1800. A collection of facsimile reprints, by R.C. Alston, № 45, The Scholar Press limited 1967.
7. **Green, J.** (1993) Dictionary of New Words. London: Bloomsbury Publ. 352 p.
8. **Эйто, Дж.** (1990) Словарь новых слов английского языка. М.: Русский язык. 425 с.
Eyto, Dzh. (1990) Slovar' novykh slov angliyskogo yazyka [Dictionary of New English Words]. M.: Russkiy yazyk. 425 s.
9. **Заботкина, В.И.** (1989) Новая лексика современного английского языка. М.: Высшая школа. 126 с.
Zabotkina, V.I. (1989) Novaya leksika sovremennogo angliyskogo yazyka [New vocabulary of modern English]. M.: Vysshaya shkola. 126 с.
10. **Macmillan English Dictionary** (2006). For Advanced Learners. Ed. by M. Rundell. London: Palgrave Macmillan. 1691 p.
11. **The Morrow Book of New Words** (1982). 8500 Terms Not Yet in Standard Dictionaries. Ed. by N. Mager. 1st ed. London: Arco Publishing. 284 p.
12. **The Oxford Dictionary of New Words** (2010). A popular guide to words in the news. 3rd ed. Oxford: Univ. Press. 2096 p.

13. **Webster's New World Dictionary of American English** (2016) Ed. by Victoria Neufeldt. 5th ed. New York: Macmillan Company. 752 p.

Ілюстративний матеріал

14. **Grisham, J.** (1999). *The Testament*. London: Arrow Books. 474 p.
15. **Parsons, T.** (2000) *Man and Boy*. London: Penguin Books. 344 p.
16. **Daily Express** (1950–1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.express.co.uk>
17. **The Economist** (1950–1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.economist.com>
18. **The Guardian** (1959–1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.theguardian.com/international>
19. **New Musical Express** (1952 – 2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.nme.com>
20. **The Observer** (1950–1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.theguardian.com/observer>
21. **She** (1955–2011). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://shemagazine-usa.com>
22. **Take a Break Monthly** (2000-2010). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://takeabreak.co.uk>
23. **The Journal** (1950-1979; 2000-2013). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <http://www.journallive.co.uk>
24. **The Washington Post** (1950-1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: www.washingtonpost.com